

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995 yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

1-2023

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

U.I.Nosirova, L.A.Ernazarova	
Nasriy matnlardagi sintaktik-stilistik figuralarning pragmatik jihatlari	212
O.I.Yadgarova	
Shaxsni o'rganishda proyektiv metodikalarning afzalliklari tahlili	216
O.M.Xalimova, A.A.Xusanov	
Ovoz buzilishlari: ovoz buzilishlarini turlari va kelib chiqish sabablari	221
D.X.Turdiboev	
O'quvchilarning matematik savodxonligini oshirishda tanqidiy fikrlash ko'nikmasini ahamiyatlilik darajasi	224
Sh.D.Ismoilov	
O'smir yoshdagi o'g'il bolalarni hayotga tayyorlash kompetensiyasini shakllantirishning tamoyillari	227
S.A.Yaxyayeva	
Yoshlarda estetik madaniyatni rivojlantirishning tarixiy zaruriyati va mafkuraviy asoslari	231
B.B.Nizomova, O.T.Sobirov, G.G'.Xomidova	
Maktab 7-sinf biologiya darsligidagi "Bakteriyalar. Protistalar. Zamburug'lar" mavzusida tabiiy fanlar integratsiyasini ta'limdagi ahamiyati	236
G'.B.Samatov.S.Mo'minjonov	
Ikki atomli gazlarda tebranma-ilgarilanma energiya almashinish ehtimolligini hisoblash	248
X.R.Saidova	
Ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini nazorat qilish va baholash mexanizmlari	254
J.B.Hamraqulov	
Talabalarda ekologik axloqiy kompetentlikni shakllantirish imkoniyatlari	259
Sh.H.Yusupaliyeva	
Texnik oliy o'quv yurtlarida chet til darslarini tashkillashtirishda o'g'zaki nutq kompetensiyasini samarali qo'llash usullari	263
X.R.Umarov	
O'quvchilarda jinoyat va jazo tushunchalariga doir bilimlarni rivojlantirish ijtimoiy zarurat sifatida	266
X.M.Madazimov	
Bir hikoya talqinida bosh qahramon qiyofasi	274
B.T.Yunusaliyev	
Modus kategoriyasining modallilikni o'rganishdagi ahamiyati.	277
K.I.Qosimov	
Abdulla Qodiriy – XX asr geniysi	280
M.A.Xusanova, M.A.Xusanova	
Somatik kodlar tadqiqiga doir	287
M.O.Rahimova	
O'zbek tilida leksik nomemalar	290
N.S.Qobilova, M.T.Hojiyeva	
Umumiy taqiqlovchilar va ularning komponentlari	293
A.M.Rasulova	
To'siqsizlik munosabatining jahon tilshunosligida o'rganilishi	297
Z.V.Alimova, U.A.Soxibova	
Frazeologik birliklar va ularning semantik tahlili	300
I.I.Akramov	
Aforizmlarni pragmatik tushunish aspektlari	305
B.A.Yunusova	
Kombinator leksikografiya – tilshunoslikning nazariy va amaliy asosi	310
Z.H.Usmonova	
Rey Bredberining "Marsga Hujum" ("the martian chronicles") asari bilvosita tarjimasida tarjima usullari va o'ziga xos xususiyatlari	315
A.M.Mamarasulov	
Osmon va yer tushunchalarining qiyosiy semantik tadqiqi	319
L.X.Badalova	
Ingliz tilini chet tili sifatida o'rgatishda storytelling yondashuvining ahamiyati	322

O'SMIR YOSHDAGI O'G'IL BOLALARNI XAYOTGA TAYYORLASH KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHNING TAMOYILLARI

ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПОДГОТОВКИ ПОДРОСТКОВ

PRINCIPLES OF FORMING THE COMPETENCE OF PREPARING ADOLESCENT BOYS

Ismoilov Sherzodbek Dilshodovich¹

¹Ismoilov Sherzodbek Dilshodovich

– Jismoniy madaniyat nazariyasi va uslubiyoti
kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada o'smir yoshdagi o'g'il bollarni familistik kompetensiyasini shakllantirishga, o'z xalqining va boshqa xalqlarning an'analari, qadriyatlariga qiziqishning namoyon bo'lishiga, o'smirlarning hayot tarzini yaxshilash, pedagogik, psixologik xususiyatlari haqida fikr berilgan.

Аннотация

В данной статье дается мнение о формировании семейной компетентности мальчиков-подростков, проявлении интереса к традициям и ценностям своего народа и других народов, совершенствовании образа жизни подростков, педагогических и психологических особенностях.

Abstract

In this article, an opinion is given on the formation of familistic competence of teenage boys, the manifestation of interest in the traditions and values of their own people and other peoples, the improvement of the lifestyle of teenagers, pedagogical and psychological characteristics.

Kalit so'zlar: Familistik, jismoniy, psixologik, oilaviy, fidoyilik, halollik, rostgo'ylik, hojatbarorlik, vijdonlilik, or-nomus, yetuklik.

Ключевые слова: Семейное, физическое, психологическое, семейное, самопожертвование, честность, правдивость, нуждаемость, добросовестность, честь, зрелость.

Key words: Familial, physical, psychological, family, self-sacrifice, honesty, truthfulness, neediness, conscientiousness, honor, maturity.

KIRISH

O'zbekistonni yuksalish davridagi ta'lim-tarbiya masalalari davlat taraqqiyotining asosiy yo'nalishlariga aylanganini takidlamochimiz. Xalq ta'limining hozirgi kundagi dolzarb masalalaridan biri o'smirlik davrida o'g'il bolalarning tarbiyasi juda muhim sanaladi, shuning uchun farzand tarbiyasida odatda ota o'g'il bolalar tarbiyasi bilan ko'proq shug'ullanadi. Albatta, bolaning darajasini hisobga olish muhimdir. Shuning uchun o'g'il bolalarda ona Vatanga muhabbat, milliy g'oyaga sadoqat, mardlik, jasorat, fidoyilik, halollik, rostgo'ylik, hojatbarorlik, vijdonlilik, vazminlik, yigitlik g'ururi, or-nomus, mehr-oqibatlilik kabi fazilatlar, tadbirkorlik va oilaparvarlik malakalarini shakllantirishga qaratilgan treninglar dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish zarur.

Bu borada uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasida quydagi tamoyillar orqali pedagogik yechimini topish imkoniyatlari bor.

“Tarbiya” fani orqali o'quvchilarda ma'naviy tarbiya indikatorlari va kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiluvchi bilim, ko'nikma va malakalarni ta'lim mazmuniga keng singdirish;

muvaffaqiyatga erishishga intilish motivining shaxs ustuvor xususiyati sifatida mustahkamlanishi;

bolaning o'z xulq va faoliyatini ongli nazorat qilishini kuchaytirish;

o'zining va atrofdagilarning xulqi, xatti-harakatlariga munosabat bildirish, mehnatsevarlikka o'rgatish;

kattalar va tengdoshlari bilan hamkorlik qilishga ijtimoiy motivlarning paydo bo'lishi;

bilimlarning kengayishi, chuqurlashuvi, ma'naviy-axloqiy ko'nikma va malakalarning rivojlanishi;

o'z xalqining va boshqa xalqlarning an'analari, qadriyatlariga qiziqishining namoyon bo'lishi;

xavfsiz hayot ko'nikmalarini mustahkamlash;

kasblar to'g'risida tasavvurlarni kengaytirish, kasbga va mehnatga qiziqtirish;

vijdonan mehnat qilish ko'nikmalarini o'rgatish, mehnatning inson va jamiyat hayotidagi ahamiyatini ko'rsatish;

– tengdoshlari bilan ma'naviy-axloqiy munosabatlar tajribasini boyitish;

- axloqiy, siyosiy dunyoqarash va diniy e'tiqodning shakllanishi;
- mustaqil hayot uchun zarur ijtimoiy kompetensiya va fazilatlarning odatlarga aylanishi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

O'zbekistonda o'smir yoshlagi o'quvchilarda ma'lum bir ko'nikmalarni rivojlantirish masalalari S.Bazarova, U.Sh.Begimqulov, Sh.Q.Mardonov, A.Maxmudov, D.Mamatov, N.Ortiqov, M.Ochilov, B.X.Rahimov kabi olimlarning hissasi kattadir. Shuning uchun o'smirlarni tarbiyalashda ota-onaning o'rnini muhim sanaladi. O'smirlik asosan 11-12 yoshdan, 14-15 yoshni o'z ichiga olib ayrim bolalarda ushbu davrga o'tish, asosan, 5-sinf dan boshlanishi mumkin. O'smirlik davri o'zining taqlidchanligi, muhim nuqtai nazarining shakllanmagani, jasurligi, erkaligi, tantiligi, hissiyotga beriluvchanligi bilan farqlanadi. Hayotdagi turli narsalar o'smirni qiziqitira boshlaydi. Yangilikka intilishi ortadi. Ichki dunyosi boyiydi, xarakteri shakllanadi, qarama-qarshiliklar vujudga keladi. Shu sababli u ba'zi cheklovlarga boshqacha nazar bilan qaraydi. Bola kamolotining ushbu davrini ko'pincha «murakkab», «muhim» «qiyin» davr deyiladi.

Ota-onalar hamda hali tarbiyaviy ish sohasida yetarli tajribaga, shuningdek o'smirlik yoshidagi bolalarning yosh va individual xususiyatlari haqida kerakli bilimlarga ega bo'lmagan yosh o'qituvchilar, odatda o'smirlarni tarbiyalash juda murakkab deb o'ylaydilar. Lekin hozirgi kunda o'smirlarni tarbiyalashni o'ziga xos qonuniyatlari, xususiyatlari, imkoniyatlari, xatti-harakat motivlarining ifodalanishi va vujudga kelishining murakkab mexanizmlari fanga ma'lumdir. Bu o'smirlarga xos xususiyatdir. Shu sababli o'smir o'g'il-qizlarga yaxshilab e'tibor berish zarur va ushbu davrda bolalarda o'zgarishlar ro'y beradi. Bular fiziologik, biologik, hamda psixologikdir. O'smirlik yoshidagi o'g'il bolalarda familistik kompetentsiyani shakllantirish uchun avvalo o'qituvchilarda ushbu kompetentsiyani shakllantirish zarur sababi, o'smir yoshidagi o'g'il bolalar kunning asosiy qismini umum ta'lim maktablarda o'qituvchilar bilan birga o'tkazadi. Maktab o'quvchilarining oilaviy qadriyatlarga munosabatini shakllantirish bilan shug'ullanadigan o'qituvchilarning kasbiy faoliyatida oilaviy kompetensiya o'qituvchining mahoratini oshirishda kasbiy-pedagogik kompetensiya muhim jihatiga ega.

O'qituvchilarda oilaviy kompetentsiyani shakllantirish quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- oilaviy hayotning ko'p funktsionalligi va ko'p qirraligini tushunish;
- o'qituvchining oila, oilaviy hayotning umuminsoniy qadriyati va shaxsiy ahamiyatini anglashi;
- kichik yoshdagi o'quvchilarni oilaviy qadriyatlar bilan bog'liq holda tarbiyalash uchun axloqiy me'yorlarga (ota-ona tuyg'ularini hurmat qilish odob-axloq va boshqalar) va kasbiy kompetensiyalarga ega bo'lish.

- o'z oilaviy hayotini qurish va har xil turdagi oilalar bilan ishlash texnologiyalari asosida o'quvchilarning oilalari bilan konstruktiv hamkorlikni tashkil qilish uchun zarur bo'lgan shaxsiy fazilatlarga ega bo'lish;

- oilaviy munosabatlar uy-ro'zg'or ko'nikmalari, madaniyati, qarindoshlar va yaqin odamlar bilan muloqot qilish ko'nikmalariga ega bo'lish;

- Oilaning faoliyati, yaratilishi, bolalarning oilaviy tarbiyasini amalga oshirish, uning rivojlanishi jarayonida o'quvchining oilasi bilan konstruktiv o'zaro munosabatlar yo'llari haqidagi bilimlar tizimi;

- O'smirlik yoshidagi o'g'il bolalarda familistik kompetentsiyani shakllantirish uchun o'qituvchilardan quyidagilar talab qilinadi:

- Oilaviy hayot muammolarini samarali hal qilish, maktab o'quvchilarini oilaviy hayotga tayyorlash va ota-onalarning psixologik-pedagogik ta'limi bo'yicha modellarni ishlab chiqish va amalga oshirish bo'yicha sub'yektiv-shaxsiy tajriba;

- Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratish uchun oila fazilatlarini doimiy ravishda o'z-o'zini rivojlantirishga tayyorlik, oilaviy munosabatlarni o'z-o'zini takomillashtirish, o'quvchilarning ota-onalari bilan ijtimoiy sheriklik sohasida o'z-o'zini tarbiyalash.

O'smir yoshdagi o'g'il bolalarda ta'lim va tarbiya jarayoni bolaning eng yaqin muhitida, ya'ni oilada amalga oshiriladi, ota-onalar, katta yoshdagi qarindoshlari, bolalar, ularning do'stlari o'smir o'sadigan axborot maydonini yaratadilar. Bu orqali u jamiyatga kiradi. Bolalarga hurmat va insoniy munosabatda bo'lgan talabchanlikdan mohirona foydalanish tamoyili. Asosiysi, oilada bolalarning hayoti va xatti-harakatlarining oqilona tartibini, ularning boshqa oila a'zolari bilan munosabatlarining oqilona shakllarini o'rnatish.

Jarayon ta'lim - odatlar, ko'nikmalar, xarakter xususiyatlarini shakllantirish - bilimlarni uzatish orqali o'tadi. Bolalarni kun tartibiga, shu jumladan mehnatga, dam olish bilan birgalikda o'qishga, ularning buyumlari va ish joyini qanday tartibda saqlash kerakligi, ijobiy xulq-atvorning tegishli odatlarini shakllantirish. Oilada bag'rikenglik munosabatlarini shakllantirishning navbatdagi muhim mezon - mehnat muhitini yaratish va bolalarda mehnat ko'nikmalarini rivojlantirishdir.

Oilada mehnat jamoasining turiga qarab tashkil etilishi kerak, unda o'smir o'g'il bolalar moddiy farovonlikni yaratishga o'z hissalarini qo'shadilar va o'z ehtiyojlarini moddiy boylik bilan o'ldiradilar. Bolalarni oilada mehnatga rag'batlantirishning eng yaxshi vositasi, bu ota-onalarning mehnat vazifalarini belgilash, mehnat topshiriqlarini berish, shuningdek, rejalashtirilgan ishlarni birgalikda bajarish qobiliyatini ko'rib chiqdi. Shu bilan birga, ota-onalar bolalarni mehnatga majburlamaslik uchun xalq doimo rozi bo'lishga intilganligini unutmasliklari kerak. Ba'zi ota-onalarning amaliy masalalarda bolalar kuchlarini qo'llash sohasini kengaytira olmasliklari, ular mehnatni qadrlashni o'rganmasliklariga hamda o'zlarida qaram kayfiyatni shakllantirishlariga olib keladi. Bolalarni yoshlikdan mehnatga o'rgatish ularda mehnatsevarlikni shakllantiradi, bu esa yaxshi oila boshlig'ining muhim fazilatlaridan biridir.

Shaxsning rivojlanishida oila katta ahamiyatga ega. O'ziga yaqin odamlardan iborat kichik guruh hayotida bevosita va doimiy ishtirok etish imkoniyatidan mahrum bo'lgan bolalar ko'p narsani yo'qotadilar. Bu ayniqsa oiladan tashqarida - mehribonlik uylari va boshqa turdagi muassasalarda yashovchi yosh bolalarda seziladi. Bunday bolalarning shaxsiyatining rivojlanishi ko'pincha oilada tarbiyalangan bolalarga qaraganda boshqacha tarzda davom etadi. Bu bolalarning aqliy va ijtimoiy rivojlanishi ba'zan kechikib, hissiy rivojlanishi sekinlashadi. Xuddi shu narsa kattalar bilan sodir bo'lishi mumkin.

Ma'lumki, ko'p odamlarning xatti-harakatlariga boshqa odamlarning mavjudligi ta'sir qiladi. Ko'p odamlar yolg'iz qolgandan ko'ra, boshqa odamlar oldida o'zlarini boshqacha tutishadi. Bundan tashqari, agar biror kishi hozir bo'lganlarning mehribon, munosabatini his qilsa, u ko'pincha bunday harakatlar uchun ma'lum bir rag'batga ega bo'lib, bu uning atrofidagi odamlarning roziligini keltirib chiqaradi va unga eng yaxshi narda ko'rinishiga yordam beradi. Agar biror kishi do'stona munosabatni his qilsa, unda u turli yo'llar bilan namoyon bo'ladigan qarshilikka ega. Yaxshi tarbiyalangan odam bu norozilikni ongli harakat bilan yengadi.

Do'stona munosabatlar hukmronlik qiladigan kichik guruhda jamoa shaxsiga juda kuchli ta'sir ko'rsatadi. Bu ayniqsa, ma'naviy qadriyatlar, xulq-atvor me'yor va namunalari, kishilar o'rtasidagi munosabatlar uslubining shakllanishida yaqqol namoyon bo'ladi. O'zining xususiyatlariga ko'ra, oila kichik guruh sifatida o'z a'zolari uchun hissiy ehtiyojlar uchun sharoit yaratadi, bu esa odamga o'zining jamiyatga tegishiligidini his qilishiga yordam beradi, xavfsizlik va tinchlik tuyg'usini oshiradi, boshqa odamlarga yordam berish va qo'llab-quvvatlash istagini uyg'otadi.

Oilaning jamiyat hayoti va faoliyatida ulkan rol o'ynaydi. Oilaning funksiyalarini jamiyat maqsadlarini amalga oshirish nuqtai nazaridan ham, jamiyat oldidagi majburiyatlarini bajarish nuqtai nazaridan ham ko'rib chiqish mumkin. Oila mikrotuzilma sifatida muhim ijtimoiy ehtiyojlarni qondiradi va muhim ijtimoiy funksiyalarni bajaradi.

Oilaning reproduktiv funksiyasi tufayli inson hayotining davomi manbai hisoblanadi. Bu dastlab insonning shaxsiyatini shakllantiradigan ijtimoiy guruhdir. Oila jamiyatning ijodiy va ishlab chiqarish kuchlarini oshirishga yordam beradi. Oila o'zining yangi a'zolarini jamiyatga tanishtiradi, ularga til, urf-odat va urf-odatlarni, ushbu jamiyatda majburiy bo'lgan asosiy xulq-atvor namunalari o'tkazadi, insonni jamiyatning ma'naviy qadriyatlari olamiga kiritadi, uning xatti-harakatlarini nazorat qiladi. Oilaning ijtimoiy funksiyalari nafaqat bolalarga, balki turmush o'rtoqlarga nisbatan ham namoyon bo'ladi, chunki nikoh jamiyat hayotida katta rol o'ynaydigan jarayondir. Oilaning asosiy vazifalaridan biri uning barcha a'zolarining shaxsiyatini rivojlantirish uchun sharoit yaratishdir. Oila shaxsning turli ehtiyojlarini qondiradi. Bolalarning tug'ilishi nafaqat o'z turini davom ettirish ongidan quvonch keltiradi, balki kelajakka ishonch bilan qarashga imkon beradi. Oilada odamlar bir-biriga g'amxo'rlik qilishadi. Shuningdek, oila insonning turli ehtiyojlarini qondiradi. Insonning oilaviy hayotida sevgi va o'zaro tushunish, tan olish, hurmat va xavfsizlik hissi eng aniq namoyon bo'ladi. Biroq, ularning ehtiyojlarini qondirish oilaning muayyan funksiyalarini bajarish bilan bog'liq. Afsuski, oila har doim ham o'z vazifalarini bajarmaydi. Bunday hollarda oilaning ijtimoiy roli muammosi paydo bo'ladi. O'z a'zolarini xavfsizlik, zarur yashash sharoitlari va o'zaro yordam bilan ta'minlashga qodir bo'lmagan oilalar, agar oilada ma'lum qadriyatlar noto'g'ri taqdim etilgan bo'lsa, o'z vazifalarini bajarmaydi. Oilaning har bir inson hayotidagi o'rnini hisobga olgan holda, uning psixologik vazifasini ham qayd etish lozim, chunki shaxsning jamiyat uchun qadri bo'lgan barcha fazilatlarini oilada shakllanadi.

A.S. Makarenko oilada bolalar mehnatining 20 dan ortiq turlarini sanab o'tdi. Ular quyidagilardan iborat.

Bolalar to'shaklarini yig'ishlari, stol va ish joylarini tartibli saqlashlari, poyabzal va kiyimlarni tozalashlari, gullarga g'amxo'rlik qilishlari, jurnallar va gazetani ma'lum joyga qo'yishlari, opa-singil va aka-ukalarga qarashlari, ota-onalarga kvartirani tozalashda, ovqat pishirishda yordam berishlari, va hakoza.

Ko'pchilik nazariyotchilar tomonidan qabul qilingan kompetentsiyalar tasnifiga ko'ra, ular umumiy va professionalga bo'linadi. O'smirlikda instrumental kompetensiyalar shakllanadi. Asosiylari kognitivdir. Fikrlash, tushunish qobiliyati sifatida g'oyalar va bilimlardan foydalanish. Til qobiliyatlari muloqot jarayonida, xususan, bolalarda tezroq shakllanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning birinchi qobiliyatlari kommunikativdir. Farzandlari savollari javobsiz qolmasligi uchun nafaqat o'qituvchilar, balki ota-onalar ham g'amxo'rlik qiladi.

Oilada ehtiyotkorlik, tejamkorlik kabi amaliy fazilatlar tarbiyalanadi. Iqtisodiy ta'lim vositalari

Bu hikoyalar, o'yinlar, adabiyotlarni o'qish, rasmlarni sharhlash, multfilmlarni tomosha qilish, maqollar. Oilada iqtisodiy tarbiyaning noan'anaviy usullari ham mavjud. Masalan, yetti yoshli o'g'il bola "ish topdi".

Unga tugmalar tayyorlagani uchun pul to'landi. O'smir yoshidagi o'g'il bola ish oson emasligini, pul qimmat ekanini tushundi. O'nlab yillar o'tdi, lekin o'sha paytda boshlangan matonat, mehnatsevarlik, sabr-toqat unga butun umri davomida hamroh bo'ldi. Bolalarni iqtisodiy tarbiyalashda eng muhim narsa hurmatli munosabatdir

Iqtisodiyotda asosiy mezon o'smir bolani tarbiyalash oila a'zolarining shaxsiy namunasidir. Bolalar boradigan yo'lda muhim suhbatlar, shaxsiy makonni tashkil qilish bolaning stoli, xonasi, o'yin burchagi, bolaning xatolariga munosabatini tanlash va ularga reaksiyalar. Hatto bolaning o'zi bilan musobaqasini tashkil qilish mumkin. O'smir yoshdagi og'il bolalarda familistik kompetentsiyani shakllantirishda otalarning o'zni katta boladi. Sababi xohlaymizmi yo'qmi qush inida ko'rganini qiladi. Og'il bola uchun oilada ota namuna hisoblanadi. Shuning uchun ham ota-onalar oilada farzandlarining yonida o'zlarining xatti harakatlariga e'tibor qaratishlari lozim. O'smirlik davri qarama-qarshiliklarga boy davrdir. Uni ba'zi olimlar « tanazzullar » « krizislar » davri ham deb ataydilar. Sababi o'smir ruhiyatida shunday inqiroziy holatlar ro'y beradiki, u bu inqirozni bir tomondan o'zi hal qilgisi keladi, ikkinchi tomondan, o'zi hal qilishga imkoniyati, kuchi va aqli yetmaydi.

XULOSA

Xulosa qilib ta'kidlash mumkinki, Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi o'smir yoshdagi o'g'il bolalarda familistik kompetensiyaning shakllantirishning xuquqiy asosi bo'lib ushbu konsepsiyada ta'lim va tarbiya jarayoni bolaning ota-onalar, katta yoshdagi qarindoshlari, bolalar, ularning do'stlari o'smir o'sadigan axborot maydonini yaratadilar. O'smir yoshdagi o'g'il bolalarda ta'lim va tarbiya jarayoni bolaning eng yaqin muhitida, ya'ni oilada amalga oshiriladi, ota-onalar, katta yoshdagi qarindoshlari, bolalar, ularning do'stlari o'smir o'sadigan axborot maydonini yaratadilar. Bu orqali u jamiyatga kiradi. Bolalarga hurmat va insoniy munosabatda bo'lgan talabchanlikdan mohirona foydalanish tamoyili. Asosiysi, oilada bolalarning hayoti va xatti-harakatlarining oqilona tartibini, ularning boshqa oila a'zolari bilan munosabatlarining oqilona shakllarini o'rnatish. . Oilada bag'rikenglik munosabatlarini shakllantirishning navbatdagi muhim mezoni - mehnat muhitini yaratish va bolalarda mehnat ko'nikmalarini rivojlantirish **ko'rsatildi.**

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi farmoni [PF-5847 08.10.2019](#). Manba: [www.gov.uz](#)
2. Abdusmatova Sh.S. Burxanova M.B. (2020). Ko'p farzandli ota-onalarni oiladagi munosabatlarining xususiyatlari. Oriental Art and Culture
3. Hayitov O.E. Iqtisodiy psixologiya: O'quv qo'llanma. -T.:TDIU, 2009. – 230 b.
4. G'oziev E., Mamedov K. Kasbiy psixologiya -T.:TDAU – 2008.
5. Karimova V.M., Hayitov O.E., Djalalova S.M. Boshqaruv psixologiyasi. O'quv qo'llanma. -T.:«Fan vatexnologiya» nashriyoti, 2008. – 208 b.
6. Ismoilov, S. D. (2022). OILA VA QADRIYAT. *Academic research in educational sciences*, 3(1), 998-1003.
5. Dilshodovich, I. S. (2022). UMUM O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA O'G'IL BOLALARNI OILAGA TAYORLASHNING PSIXOLOGIK ILMIY ASOSLARI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(14), 775-779.